

Kohtuasi C-644/23 [Stangalov]ⁱ**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

26. oktoober 2023

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Sofiyski gradski sad (Sofia linnakohus, Bulgaaria)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

26. oktoober 2023

Süüdistatav:

IR

Põhikohtuasja ese

Ennast varjama asunud süüdistatava teavitamine tema suhtes läbiviidavast kohtulikust arutamisest, arvestades tema õigust uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul.

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Eelotsusetaotlus on esitatud ELTL artikli 267 esimese lõigu punkti b alusel.

Eelotsuse küsimused

Kas direktiivi 2016/343 artikliga 9 koostoimes artikli 8 lõikega 4 või lõikega 2 on kooskõlas riigisisene õigusnorm – NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimene alternatiiv –, mis näeb ette, et tagaseljaotsusega süüdi mõistetud süüdistataval ei ole juhul, kui ta on asunud ennast varjama, õigust uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul, kui teda on kohtueelses menetluses süüdistuse üldisest sisust teavitatud ning just nimelt enda varjamise tõttu ei saadud talle kätte toimetada süüdistusakti ja teda teavitada süüdistusakti alusel alustatud kohtulikust

ⁱ Käesoleva kohtuasja nimi on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetluspoole tegelikule nimele.

arutamisest ja kohtusse ilmumata jätmise tagajärgedest – kusjuures tal ei ole õigust uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul ka siis, kui teda kaitseb kohtu poolt omal algatusel määratud advokaat, ilma et oleks oluline, et tal ei ole selle advokaadiga mingit kontakti?

Kui küsimusele vastatakse eitavalt: Kas direktiivi 2016/343 artiklist 8 ja harta artiklist 47 tuleneb eelotsusetaotluse esitanud kohtule kohustus või luba keelduda süüdistatava vastu esitatud süüdistuse sisulisest läbivaatamisest ja tema suhtes tagaseljaotsuse tegemisest, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtule on usaldusväärse teabe põhjal kindlalt teada, et riigi kõrgeim kohus, kellel on ainupädevus vaadata läbi tagaseljaotsusega süüdi mõistetud süüdistatava taotlus alustada uut kohtulikku arutamist tema osavõtul, jätab käesoleval juhul selle taotluse rahuldamata ja menetluse uuendamata, kuna ta ei kohalda direktiivi 2016/343 artiklit 9 koostoimes artikli 8 lõikega 4 või lõikega 2, vaid kohaldab riigisisest õigust, mille tulemusel jääb tagaseljaotsusega süüdi mõistetud süüdistatav ilma liidu õigusega tagatud õigusest osaleda kriminaalasja kohtulikul arutamisel tema osavõtul?

Viidatud liidu õigusnormid ja kohtupraktika

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta direktiiv (EL) 2016/343, millega tugevdatakse süütuse presumptsiooni teatavaid aspekte ja õigust viibida kriminaalmenetluses kohtulikul arutelul (ELT 2016, L 65, lk 1), eelkõige põhjendused 36–39 ja artiklid 8–10.

Euroopa Liidu põhiõiguste harta, artikkel 47

19. mai 2022. aasta kohtuotsus (C-569/20, EU:C:2022:401) (edaspidi „kohtuotsus C-569/20“)

17. detsembri 2020. aasta kohtuotsus (C-416/20 PPU, EU:C:2020:1042) (edaspidi „kohtuotsus C-416/20“)

15. septembri 2022. aasta kohtuotsus (C-420/20, EU:C:2022:679) (edaspidi „kohtuotsus C-420/20“)

Viidatud riigisisised õigusnormid

Bulgaaria Vabariigi põhiseadus (Konstitutsia na Republika Bulgaria)

Kriminaalmenetluse seadustik (Nakazatelno-protsesualen kodeks, edaspidi „NPK“)

Kohtueelse uurimise käigus esitatakse kahtlustatavale ametlik süüdistus eraldi õigusaktiga (edaspidi „NPK artikli 219 kohane määrus“), milles on esitatud süüdistuse olulised faktilised ja õiguslikud asjaolud. Kõnealuse õigusaktiga teavitatakse kahtlustatavat sellest, et talle on esitatud ametlik süüdistus konkreetse

kuriteo toimepanemises, ning talle antakse võimalus esitada süüdistuse kohta oma märkused ja taotlused.

Kohtueelse menetluse teine osa hõlmab prokuröri tegevust pärast uurimistoimingute lõpetamist. Prokurör võib otsustada esitada süüdistuse, selleks saadab ta süüdistusakti kohtusse.

Praktikas võetakse NPK artikli 219 kohase määruse sisu üle NPK artikli 246 kohase süüdistusakti lõpposa. Süüdistusakti faktiline osa sisaldab üksikasjalikku teavet kahtlustatava toime pandud kuriteo, selle toimepanemise aja, koha ja viisi, kahju saanud isiku ja kahju suuruse kohta.

Kohtumenetlus algab süüdistusakti saatmisega kohtusse. Kohus võtab teatavad meetmed, et süüdistatavat teavitada, saates talle süüdistusakti koopia ja teavitades teda ametlikult teatavatest asjaoludest, sealhulgas sellest, et kõnealuse süüdistusakti alusel toimub kohtulik arutamine ja et teatavatel asjaoludel tuleb kriminaalasja kohtulik arutamine ja selle kohta otsuse tegemine kõne alla tema osavõtuta (edaspidi „NPK artikli 247c kohane menetlus“). Pärast NPK artikli 246 kohase süüdistusakti ja sellele lisatud teabe kättesaamist saab kahtlustatav (keda nüüd nimetatakse süüdistatavaks) esmakordselt teada, et toimub kohtulik arutamine, mille käigus selgitatakse välja, kas süüdistus on tõendatud ja kas ta tunnustatakse süüdi ning talle mõistetakse teatav karistus. Sel ajal teavitatakse teda ka võimalusest, et kriminaalasjas võidakse teha otsus tema osavõtuta.

Asjaolude ja menetluse lühikokkuvõte

- 1 Põhikohtuasja asjaolud kattuvad asjaoludega, mida on kirjeldatud juba eelotsusetaotluses C-569/20. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib parandada oma faktiviga ja täpsustada, et tegelikult sai IR kohtueelses menetluses süüdistuse (NPK artikli 219 kohane määrus) isiklikult kätte, kuid ta ei saanud kätte süüdistusakti, millele tuginedes alustati kohtulikku arutamist (NPK artikli 246 kohane süüdistusakt), s.t kohtusse saadetud süüdistusakti.
- 2 IRI vastu esitati süüdistus kahe kuriteo toimepanemises: osalemine organiseeritud kuritegelikus rühmituses eesmärgiga panna toime maksukuritegusid ja kaasabi osutamine konkreetse maksukuriteo toimepanemiseks.
- 3 Kohtueelses menetluses tehti IRI suhtes 18. aprillil 2016 NPK artikli 219 kohane määrus, mis toimetati talle kätte järgmisel päeval; ta kasutas enda volitatud advokaati. IR eelistas andmete esitamisest loobuda ja teatas vaid, et ta viibib välismaal; lisaks esitas ta uue aadressi, kust teda olevat võimalik leida.
- 4 Pärast uurimistoimingute lõppu koostas prokurör 9. detsembril 2016 NPK artikli 246 kohase süüdistusakti. Seejärel saatis ta dokumendid kohtusse, millega alustati põhikohtuasjas kohtulikku arutamist.

- 5 Alates 2016. aastast kuni praeguseni on eelotsusetaotluse esitanud kohus püüdnud korduvalt saata IR-ile kohtukutset, kuid IR ei olnud kättesaadav ja teda ei õnnestunud kätte saada ka tema enda poolt teatavaks tehtud aadressil. IR-iga kontakti puudumise tõttu loobus volitatud advokaat tema kaitsmisest. Seejärel nimetas kohus järjest kolm uut määratud kaitsjat, kellel ei olnud IRI ega tema sugulustega mingit kontakti. Põhimõtteliselt ei ole selge, kas IR teab, et koostatud on süüdistusakt, et süüdistust vaatab läbi kohus (s.t et tema suhtes toimub kohtulik arutamine) ja et kohus on omal algatusel määranud talle kaitsja.
- 6 Värskeima ajakohastatud teabe kohaselt on kolmes teises kriminaalasjas tehtud IRI suhtes lõplik süüdimõistev otsus ja talle mõistetud karistuste täitmisele pööramiseks on ta kuulutatud tagaotsitavaks; peale selle on ta tagaotsitavaks kuulutatud ka põhikohtasjas. Paraku ei ole teda võimalik leida.

Eelotsusetaotluse põhjenduste lühikokkuvõte

Esimese eelotsuse küsimuse põhjendused

- 7 Olles arutanud Euroopa Kohtu otsuse C-569/20 põhjendusi, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et IRI õiguslik olukord on hõlmatud direktiivi 2016/343 artikli 8 lõikega 4, millest tulenevalt oleks tal õigus uuele kohtulikule arutamisele.
- 8 Kõnealune järeldus põhineb sellel, et pärast seda, kui IR-ile oli kätte toimetatud NPK artikli 219 kohane määrus, mis riigisisese õiguse kohaselt ei sisalda vajalikku teavet selle kohta, et edaspidi alustatakse tema suhtes kohtulikku arutamist, asus IR ennast varjama. Tegelikult esitatakse see teave alles NPK artikli 246 kohase süüdistusakti kättetoimetamisega ja NPK artikli 247c kohase kohtuliku arutamise läbiviimisega.
- 9 Seega tegelikult IRI kohtulikust arutamisest ei teavitatud, kusjuures asjaomane teavitamine on direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 kohaldamise põhitingimus.
- 10 Eelkõige ei teavitatud teda:
- NPK artikli 246 kohasest süüdistusaktist, mis tähendab, et teda [ei] teavitatud tema vastu esitatud süüdistuse laadist, et ta saaks kasutada oma kaitseõigusi (direktiivi 2012/13 artikli 6 lõige 3) ja hinnata, kas ilmuda isiklikult kohtusse või mitte;
 - asjaolust, et kohtulik arutamine üldse toimub, sealhulgas selle kuupäevast ja kohast (kohtuotsus C-569/20, punktid 41 ja 42);
 - tema kohtusse ilmumata jätmise tagajärgedest (punkt 40);
 - samuti ei esinda teda tema enda volitatud advokaat (punkt 56).

- 11 Olgugi et teda ei saadud teavitada ainuüksi põhjusel, et ta ennast varjas, ei too kõnealune varjamine direktiivi 2016/343 artikli 9, artikli 8 lõike 4 esimese lause ja põhjenduse 39 esimese lause ning kohtuotsuse C-569/20 punktide 46 ja 47 kohaselt kaasa järel dust, et õigus uuele kohtulikule arutamisele puudub.
- 12 Eelkõige ei ole tegemist olukorraga, kus süüdistatava puudumine (ka enda varjamise kujul) oleks toimunud direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 tingimustel, nagu seda kirjeldatakse kohtuotsuse C-569/20 punktis 48, nimelt puudumisega, mille puhul süüdistatav „[omas] ... teavet selle kohta, et toimub teda puudutav kohtulik arutelu,“ ja „on saanud piisavalt teavet selle kohta, et toimub teda puudutav kohtulik arutelu“ (punkti 59 teine lause ja resolutsioon).
- 13 Samuti ei esine Euroopa Kohtu otsuse C-569/20 punktides 57 ja 58 sõnaselgelt kirjeldatud olukorda, mida Euroopa Kohus käsitles ainult eelotsusetaotluse esitanud kohtu vea tõttu, nimelt ei puuduta asi vormiveaga seotud NPK artikli 246 kohase süüdistusakti nõuetekohast kättetoimetamist ja IRI varjamisest tingitud hilisemat võimatust toimetada talle kätte NPK artikli 246 kohane uus, parandatud süüdistusakt. Kuna IR asus ennast varjama, ei toimetatud talle NPK artikli 246 kohast süüdistusakti tegelikult üldse kätte.
- 14 Sellegipoolest märgib Euroopa Kohus otsuse C-569/20 punkti 58 kolmandas lauses, et võib eeldada, et tegemist on enda varjamisega punkti 48 tähenduses, kui „uue süüdistusakti sisu vastab algele süüdistusaktile“. Riigisiseste õigusnormide kohaselt erineb NPK artikli 219 kohase määruse sisu oluliselt NPK artikli 246 kohase süüdistusakti sisust, kuna nende kahe akti menetlusõiguslikud eesmärgid on erinevad.
- 15 Sellele tuginedes leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et IRI õiguslik olukord ei kuulu direktiivi 2016/343 artikli 8 lõike 2 kohaldamisalasse, kuna ükski viidatud sätte kolmest tingimusest ei ole täidetud. Seepärast oleks tal juhul, kui tema suhtes toimuks kohtulik arutamine ja ta tunnistataks süüdi ning tagaseljaotsusega mõistetaks talle konkreetne karistus, direktiivi 2016/343 artikli 9 kohaselt õigus uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul.
- 16 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et riigisisese õiguse kohaselt kuulub IRI õiguslik olukord NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimese alternatiivi kohaldamisalasse, millest tuleneb, et kui tema suhtes toimuks kohtulik arutamine ja ta tunnistataks süüdi ning tagaseljaotsusega mõistetaks talle konkreetne karistus, ei oleks tal õigust uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul.
- 17 Asi on nii, kuna pärast NPK artikli 219 kohase määruse kättetoimetamist asus IR ennast varjama ja NPK artikli 247c kohast kohtulikku arutamist ei ole võimalik läbi viia just põhjusel, et ta ennast varjab, mistõttu ei saa teda NPK artikli 246 kohasest süüdistusaktist, kohtulikust arutamisest ja kohtusse ilmumata jätmise tagajärgedest teavitada.
- 18 NPK artikli 423 lõike 1 teise aluse esimese alternatiivi kohaselt ei ole IR-il õigust uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul.

- 19 Lisaks sellele on IRi osavõtuta toimuva kohtuliku arutamise õiguspärasuseks piisav, et IRi esindab advokaat, kusjuures ei ole nõutav, et tegemist oleks tema enda volitatud advokaadiga. Tegelikult ei ole üldse nõutav, et kohtusse ilmumata jäänud süüdistatav oma advokaadiga kontaktis oleks.
- 20 Seega vastab olukord, kus süüdistatavat esindab kohtu poolt omal algatusel määratud advokaat, keda süüdistatav ei tunne ja keda süüdistatav ei ole volitanud, täies ulatuses NPK artikli 94 lõike 1 punkti 8 nõudele ja ei anna süüdistatavale õigust uuele kohtulikule arutamisel tema osavõtul ja tema valitud advokaadi osalusel.
- 21 Seetõttu leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et riigisisese õiguse kohaselt on IR õiguslik olukord hõlmatud artikli NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimese alternatiiviga. Kui tema suhtes toimuks kohtulik arutamine ja ta tunnistataks süüdi ning tagaseljaotsusega mõistetak talle konkreetne karistus, ei oleks tal viidatud sätte kohaselt õigust uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul.
- 22 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu hinnangul esineb seega selge vastuolu direktiivi 2016/343 artikli 9 koostoimes artikli 8 lõikega 4 koostoimes lõikega 2 ning NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimese alternatiivi vahel. Esimesena nimetatud säte annab IR-ile õiguse uuele kohtulikule arutamisele, teisena nimetatud säte aga välistab selle õiguse.
- 23 Sellega seoses esitatakse esimene eelotsuse küsimus, mis keskendub sellele, kas nimetatud kahe sätte vahel esineb tegelikult vastuolu.

Teise eelotsuse küsimuse põhjendused

- 24 Teine küsimus esitatakse ainult juhuks, kui Euroopa Kohus leiab, et NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimene alternatiiv ei ole liidu õigusega kooskõlas. See toob iseenesest kaasa tagajärje, et säte tuleb jätta kohaldamata. Sellisel juhul reguleerib kriminaalasjas süüdistatava osavõtuta toimunud kohtuliku arutamise uuendamist direktiivi 2016/343 artikkel 9 koostoimes artikli 8 lõikega 4 või lõikega 2; see kehtib ka põhikohtuasja, käesoleval juhul IRi suhtes.
- 25 Täpsemalt on IR-il kui süüdistataval liikmesriigis õigus uuele kohtulikule arutamisele, kui ta on süüdi mõistetud tagaselja; see õigus tuleneb otseselt direktiivi 2016/343 artiklist 9 koostoimes artikli 8 lõikega 4 või lõikega 2, millel on vahetu õiguspõhjus (kohtuotsus C-569/20, punkt 28 ja resolutsioon, kohtuotsus C-416/20, punkti 55 teine lause).
- 26 Teise küsimuse vajalikkus tuleneb eelotsusetaotluse esitanud kohtu kindlast teadmisest, et IR-il ei ole tegelikult võimalik seda õigust kasutada. See kindel teadmine tuleneb omakorda Varhoven sadi (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) praktikast, mis käsitleb kriminaalasjas süüdistatava osavõtuta toimunud kohtuliku arutamise uuendamist. Viidatud kohtupraktika võtab arvesse üksnes riigisisest õigust (NPK artikkel 423), kuid mitte liidu õigust ega ka direktiivi 2016/343 artikleid 8 ja 9.

- 27 Esiteks tuleb märkida, et kõnealuse direktiivi artikli 8 lõike 2 punktide a ja b sõnastus on piisavalt täpne ja tingimusteta, ükskõik milliseid kahtlusi ka ei tekiks: tagaselja süüdi mõistetud isikut peab olema „kohtulikust arutamisest“ teavitatud, et temalt saaks võtta õigust uuele kohtulikule arutamisele. Kuna on ilmselge, et NPK artikli 219 kohasest määrusest teavitamine on teistsugune kui kohtulikust arutamisest teavitamine, ei ole kahtlust, et riigisisised õigusnormid on liidu õigusest oluliselt erinevad. Sellest hoolimata jätkab Varhoven sad (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) riigisisese õiguse kohaldamist ka pärast direktiivi ülevõtmise tähtaja (1. aprill 2018) lõppemist, pidamata vajalikuks käsitleda seda vastuolu oma otsustes või esitada eelotsusetaotlust.
- 28 Teiseks tuleb märkida, et kõiki kõne alla tulevaid kahtlusi riigisisese õiguse ja liidu õiguse vastuolu suhtes – juhul kui need üldse esinevad – on võimalik Euroopa Kohtu praktika lähemal uurimisel kõrvaldada. Olulise tähtsusega on kohtuotsus C-569/20, mille resolutsioonis teeb Euroopa Kohus üheti mõistetava järelduse, et tagaselja süüdi mõistetud isikul puudub õigus uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul ainult siis, kui „ta on saanud piisavalt teavet selle kohta, et toimub teda puudutav kohtulik arutelu“ ja on seejärel asunud ennast varjama. Riigisisese õiguse kohaselt on selge, et NPK artikli 219 kohasest määrusest teavitamine on teistsugune kui kohtulikust arutamisest teavitamine. Tegelikult on otsus koostada NPK artikli 246 kohane süüdistusakt kohtuliku arutamise alustamise esimene etapp, kuid see otsus tehakse siis, kui kahtlustatava teavitamisest NPK artikli 219 kohasest määrusest on möödunud kaua aega.
- 29 Hoolimata Euroopa Kohtu otsusest C-569/20 on Varhoven sadi (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) praktika jäänud muutumatuks. Varhoven sad (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) ei kohalda liidu õigust vahetult, ei aruta seda, kas liidu õiguse ja riigisisese õiguse vahel esineb vastuolu, ega esita selles küsimuses eelotsusetaotlust. Selle asemel kohaldab ta jätkuvalt riigisisest õigust ja eelkõige keeldub kriminaalasjades süüdistatava osavõtuta toimunud kohtuliku arutamise uuendamisest NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimese alternatiivi alusel.
- 30 Võib täiesti kindlalt eeldada, et kui IR peaks süüdi tunnustatama ja kui tema suhtes peaks tehtama tagaseljaotsus ning kui seejärel kasutab IR oma õigust uuele kohtulikule arutamisel tema osavõtul, jäetakse ka IRi [võimalik taotlus] sellele tuginedes rahuldamata.
- 31 Kindel teadmine, et IRi õigust isiklikult osaleda rikutakse:
- 32 See kindel teadmine põhineb Euroopa Kohtu poolt teistes sarnastes kohtuasjades välja töötatud kriteeriumidel. Need puudutavad siiski vastastikuseid suhteid eri riikide riigisiseste kohtuasutuste vahel, mitte aga vastastikuseid suhteid ühe riigi kohtuasutuste vahel.
- 33 Euroopa Kohus on juba märkinud, et kui Euroopa vahistamismääruse täitmise menetluses esineb oht, et rikutakse põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele, tuleb läbi viia kaheetapiline kontroll (31. jaanuari 2023. aasta otsus C-158/21,

EU:C:2023:57, punktid 97, 98 ja 102; 17. detsembri 2020. aasta otsus C-354/20 ja C-412/20, EU:C:2020:1033, punkt 51; 22. veebruari 2022. aasta otsus C-562/21 ja C-563/21, EU:C:2022:100, punkt 66).

- 34 Esimeses etapis tuleb kindlaks teha, kas on objektiivseid, usaldusväärseid, täpseid ja nõuetekohaselt ajakohastatud andmeid, mis tõendavad tegelikku ohtu, et kohtusüsteemi toimimise süsteemsete või üldiste puuduste tõttu rikutakse põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele (põhikohtuasjas seoses sellega, et rikutakse õigust osaleda isiklikult kriminaalasja kohtulikult arutamisel). Sellisel juhul tuleb anda kohtusüsteemi toimimisele üldhinnang (kohtuotsus C-158/21, punktid 102 ja 103; kohtuotsus C-354/20, punkt 54; kohtuotsus C-562/21 ja C-563/21, punktid 67 ja 77).
- 35 Põhikohtuasjas on esimese etapi hindamise tulemus jaatav. Sedalaadi andmed on vastavalt seaduse sõnaselgele ja üheti mõistetavale sõnastusele (NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimene alternatiiv) olemas. Selle kohaselt puudub kõigil süüdistatavatel, kes on pärast NPK artikli 219 kohase määruse kättetoimetamist asunud ennast varjama, põhimõtteliselt ja eranditult õigus uuele kohtulikule arutamisele nende osavõtul. Neid ei ole vaja kohtulikust arutamisest ja kohtusse ilmumata jätmise tagajärgedest teavitada. Samuti ei ole vaja, et neid esindaks nende endi volitatud advokaat.
- 36 Teises etapis tuleb kontrollida, mil määral võivad need puudused konkreetselt ja vahetult mõjutada IRi õiguslikku olukorda, arvestades isiku isiklikku olukorda, kuriteo laadi ja teisi asjaolusid, kusjuures õiguse õiglasele kohtulikule arutamisele rikkumise oht peab olema „ilmne“ (kohtuotsus C-158/21, punktid 106 ja 107; kohtuotsus C-354/20, punkt 55; kohtuotsus C-562/21 ja C-563/21, punkt 82).
- 37 Põhikohtuasjas on hindamise teise etapi tulemus jaatav. Varhoven sad (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) kohaldab seaduse üheti mõistetavat ja selget sõnastust (NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimene alternatiiv) sõna-sõnalt, ilma igasuguse kõrvalekaldumiseta. Seega on olemas Varhoven sadi (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) pikaajaline, selge ja väljakujunenud praktika jätta tagaseljaotsusega süüdi mõistetud isik ilma õigusest uuele kohtulikule arutamisele tema osavõtul, kui isik on pärast NPK artikli 219 kohase määruse kättetoimetamist asunud ennast varajama, mistõttu ei saadud teda kohtulikust arutamisest, mille tulemusel tehti tema suhtes süüdimõistev tagaseljaotsus, teavitada. Seega ei saa asjaolud, mis puudutavad IRi isiklikku olukorda või kuriteo laadi või muud, viia selleni, et kõnealust seadust ja viidatud kohtupraktikat tema suhtes ei kohaldata.
- 38 Vastupidi – kuna tegemist on kahe raske kuriteoga, enda teadliku aastatepikkuse varjamisega ja kolme teise lõpliku süüdimõistva kohtuotsusega (millega seoses võib IR olenevalt asjaoludest samuti taotleda uut kohtulikku arutamist tema osavõtul), on täiesti kindel, et Varhoven sad (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) jätab IRi taotluse uueks kohtulikuks arutamiseks tema osavõtul rahuldamata, kui see taotlus esitatakse pärast põhikohtuasjas võimaliku süüdimõistva tagaseljaotsuse tegemist.

- 39 Kõnealune täielikult kindel teadmine vastab kohtuotsuse C-354/20 punktides 61 ja 66 ning kohtuotsuse C-562/21 punktides 82 ja 84 välja töötatud kriteeriumile, et tegemist on „tegeliku ohuga, et rikutakse [...] põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele“ ja kohtuotsuse C-562/21 punktides 88, 89 ja 101 välja töötatud kriteeriumile, et „on põhjendatult alust arvata“.
- 40 Seda täielikult kindlat teadmist kinnitab asjaolu, et Varhoven sadi (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) praktika jäi muutumatuks isegi pärast 19. maid 2022, mil Euroopa Kohus tegi otsuse kohtuasjas C-569/20. Eelkõige ei käsitle Varhoven sad (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) direktiivi 2016/343 artikleid 8 ja 9 ega Euroopa Kohtu praktikat nende sätete kohta ning ei pea vajalikuks esitada küsimuses, mis puudutab ilmset vastuolu NPK artikli 423 lõike 1 teise lause esimese alternatiiviga, eelotsusetaotlust.
- 41 Järelikult on eelotsusetaotluse esitanud kohtule selge, et IR-il puudub võimalus kasutada oma õigust uuele kohtulikule arutamisele, mis on tal olemas liidu õiguse alusel.
- 42 Bulgaaria õiguses ei ole tegelikult ette nähtud õiguskaitsevahendeid Varhoven sadi (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) praktika võimalike puuduste vastu seoses tagaseljamenetluste uuendamisega NPK artikli 423 alusel, sest Varhoven sad (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) on ainuke kohus, kes teeb selles küsimuses otsuse (selle kohta teisiti: kohtuotsus C-158/21, punkt 112; kohtuotsus C-562/21, punktid 91 ja 92).
- 43 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ja Varhoven sadi (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) vaheline suhtlus:
- 44 Euroopa Kohus on oma praktikas välja töötanud õiguskaitsevahendi, millega saab ära hoida liidu õigusega tagatud õiguse rikkumise, nimelt võib vahistamismäärust täitev riik nõuda vahistamismääruse teinud riigilt teatavaid tagatisi (5. aprillil 2016. aasta kohtuotsus C-404/15 ja C-695/15, kinnipidamistingimused teatavas kinnipidamisasutuses, punkt 103).
- 45 Seda põhikohtuasjas ei kohaldata, sest kohtuasutuste vaheliste vastastikuste suhete laad Bulgaaria õiguskorras ei võimalda eelotsusetaotluse esitanud kohtul nõuda Varhoven sadilt (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) tagatist oma õigusemõistmises liidu õiguse järgimise kohta.
- 46 Peale selle ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus riigisisese õiguse kohaselt põhimõtteliselt pädev uurima, kas IR-il on õigus kohtuliku arutamise uuendamisele. On küsitav, kas kohtul on see pädevus direktiivi 2016/343 artikli 8 alusel, kuna Euroopa Kohus on juba märkinud, et liidu õigus ei kohusta liikmesriigi kohut, kus toimub kriminaalasja kohtulik arutamine süüdistatava osavõtuta sellistel tingimustel, et viimasel on tunnustatud õigus uuele kohtulikule arutamisele, viitama süüdimõistvas kohtuotsuses sõnaselgelt sellele õiglasele (8. juuni 2023. aasta kohtuotsus C-430/22, EU:C:2023:458, resolutsioon).

- 47 Riigisisese õiguse kohaselt on selline pädevus ainult Varhoven sadil (kõrgeim [kassatsiooni]kohus), kes teeb alles pärast tagaseljaotsusega süüdi mõistetud IRI taotlust otsuse kohtuasja asjaolude kohta ja kohaldab sellele tuginedes õigust nii, nagu ta seda vajalikuks peab.
- 48 Seega ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohtu õiguslikud järeldused, sealhulgas käesolevas eelotsusetaotluses sisalduvad järeldused Varhoven sadi (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) jaoks õiguslikult olulised.
- 49 Küsimuse ulatus:
- 50 Eelotsusetaotluse esitanud kohus rõhutab, et eelotsuse küsimuse ese ei puuduta seda, kas Varhoven sadi (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) praktika, mis käsitleb süüdistatava osavõtuta toimunud kohtuliku arutamise uuendamist, on liidu õigusega kooskõlas. See kohtupraktika on esitatud üksnes objektiivse asjaoluna, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus peab arvesse võtma, kui ta otsustab, kas IRI vastu esitatud süüdistust kohtulikult arutada ja selle kohta otsus teha või sellest keelduda.
- 51 Eelotsuse küsimuse ese puudutab seda, kas liidu õigusega on kooskõlas edaspidine otsus, mille teeb eelotsusetaotluse esitanud kohus IRI kriminaalasjas tema osavõtuta toimuva kohtuliku arutamise korraldamise või korraldamata jätmise suhtes.
- 52 Kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus vaatab IRI vastu esitatud süüdistuse ise läbi, lasub tal vahetult kohustus viia kriminaalasja kohtulik arutamine läbi nii, et IRI õigus isiklikult osaleda oleks tagatud. Täpsemalt on tal „absoluut[ne] kohustu[s] järgida oma õiguskorras kõiki liidu õiguse sätteid, sealhulgas direktiivi 2016/343“ (kohtuotsus C-416/20, punkt 55).
- 53 Direktiivi artikli 9 järgimine tähendab eelkõige seda, et süüdistatava õigus osaleda kohtulikult arutamisel peab olema tagatud isegi siis, kui tagaseljaotsus ei ole tehtud tingimustel, mis on tagaseljaotsuse tegemiseks sätestatud direktiivi artikli 8 lõikes 2. See tagatis seisneb kindlas teadmises, et ainuüksi tema esitatud taotluse alusel toimub uus kohtulik arutamine, seekord tema osavõtul.
- 54 Kõnealuse tagatise puudumise korral tekib küsimus, kas eelotsusetaotluse esitanud kohus peab keelduma kriminaalasja kohtulikust arutamisest ja IRI suhtes sisulise otsuse tegemisest.
- 55 Kriminaalasja kohtulikust arutamisest keeldumine:
- 56 Just selles kontekstis esitatakse teine eelotsuse küsimus. See puudutab eelotsusetaotluse esitanud kohtu võimalust keelduda IRI kriminaalasja kohtulikust arutamisest ja sellise keeldumise laadi.
- 57 Esiteks tuleb märkida, et IRI vastu esitatud süüdistus puudutab osalemist organiseeritud kuritegelikus rühmituses maksukuritegude toimepanemise

eemärgil ja kaasabi osutamist konkreetse maksukuriteo toimepanemiseks. Need on kaks valdkonda, mida reguleerib liidu õigus, nõudes eelkõige nende kuritegude eest karistuste määramist (24. oktoobri 2008. aasta raamotsuse 2008/841 organiseeritud kuritegevuse vastase võitluse kohta (ELT 2008, L 300, lk 42) artikkel 3 ja 5. juuli 2017. aasta direktiivi 2017/1371, mis käsitleb võitlust liidu finantshuve kahjustavate pettuste vastu kriminaalõiguse abil (ELT 2017, L 198, lk 29), artikkel 7).

- 58 Seetõttu on eelotsusetaotluse esitanud kohtu keeldumine IRi kriminaalasja kohtulikust arutamisest viidatud õigusaktidega ilmselgelt vastuolus.
- 59 Teiseks tuleb märkida, et selline keeldumine võiks olla põhjendatud üksnes juhul, kui vastasel korral toimuks kriminaalasja kohtulik arutamine tingimustel, mis takistaksid õiglast kohtulikku arutamist. Täpsemalt, kui raamotsuse 2008/841 artikkel 3 ja direktiivi 2017/1371 artikkel 7 nõuavad asjaomaste kuritegude eest karistuste määramist, siis eeldavad need, et see toimub liidu õiguses sätestatud korra kohaselt ja kooskõlas asjaomaste isikute põhiõigustega, et tagada õiglane kohtulik arutamine (harta artikli 47 teine lõik) ning õigus kaitsjale ja süüdistatava õigus osaleda kriminaalasja kohtulik arutamisel, mis on liidu õiguses sõnaselgelt tunnustatud õigused, mille rikkumise korral peab saama kasutada piisavalt tõhusaid õiguskaitsevahendeid (harta artikli 47 esimene lõik).
- 60 Seetõttu küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas kindel teadmine, et IRi õigus osaleda kohtulik arutamisel ei ole tagatud, kuna Varhoven sad (kõrgeim [kassatsiooni]kohus) jätab tema taotluse korraldada uus kohtulik arutamine tema osavõtul rahuldumata, võib kaasa tuua tagajärje, et eelotsusetaotluse esitanud kohus keeldub tema puhul kriminaalasja kohtulikust arutamisest ja olenevalt asjaoludest tema süüdimõistmisest.
- 61 Sellisel keeldumisel võib olla kaks aspekti.
- 62 Nimelt kas eelotsusetaotluse esitanud kohus peab tingimata hoiduma kriminaalasja kohtulikust arutamisest põhjusel, et õiglase kohtuliku arutamise tagamine, mis väljendub IRi õiguses osaleda kohtulik arutamisel (süüdimõistva tagaseljaotsuse korral on tagatud just direktiivi artiklis 9 sätestatud õigus uuele kohtulikule arutamisele), kaalub üles vajaduse määrata karistus tema poolt toime pandud võimalike kuritegude eest (17. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus C-310/16, EU:C:2019:30, punktid 33 ja 34)? Lisaks on Euroopa Kohus juba sedastanud, et direktiivi 2016/343 artikkel 8 ei kohusta liikmesriike viima kriminaalasja kohtulikku arutamist läbi süüdistatava osavõtuta, vaid üksnes lubab seda teatud tingimustel (kohtuotsus C-420/20, punkt 37).
- 63 Või on eelotsusetaotluse esitanud kohtul hoolimata kindlast teadmisest, et IRi õigust osaleda kohtulik arutamisel rikutakse, võimalus kaaluda, kas kriminaalasja kohtulikku arutamist jätkata, nimelt hinnata, kas vajadus vältida karistamata jäämist kaalub üles IRi õiguse isiklikult osaleda? Kui jah, siis millistest kriteeriumidest tuleb sellisel hindamisel lähtuda?